

KAMILA STĘPIEŃ-KUTERA

Laura T.K. Stokes

Fanny Hensel: A Research and Information Guide

Routledge, Londyn 2019, oprawa twarda, 134 s.
ISBN: 9781138237407; ebook: 9781315299839.
Przybliżona cena: 155 \$ / ebook: 50 \$.

Podczas gdy *gros* kompozytorek tworzących w XIX wieku wciąż czeka na ponowne (lub w ogóle pierwsze) zaprezentowanie się światu, dwie ówczesne artystki cieszą się obecnie rozgłosem przekraczającym nawet popularność wielu ich kolegów po fachu. Clara Schumann i Fanny Hensel, bo o nich mowa, są nagrywane, analizowane, opisywane i z pełnym przekonaniem o wartości ich dorobku porównywane z najświetniejszymi twórcami epoki.

O ile Schumann – aktywnej koncertującej pianistce wirtuozce, promującej na bieżąco także swoje utwory – stosunkowo łatwo było przebić się do szerszego grona słuchaczy, o tyle tworzącą w zasadzie w ukryciu Hensel, zdominowaną zwłaszcza przez wybitnego brata, Feliksa Mendelssohna (który, podobnie jak ojciec obojga, uznawał za właściwe dla siostry raczej realizowanie zadań konwencjonalnie przypisanych kobietom – żonie, matce i strażniczce domowego

ogniska – niż uprawianie własnej twórczości), odkryto dopiero niedawno. Serca publiczności podbiła, jak się zdaje, natychmiast. Nieznana, ale jakże obiecująca szybko stała się obiektem zainteresowania żłaknionych nowości badaczy i publicystów. Stopniowo i na rynku, i w dyskursie naukowym zaczęły pojawiać poświęcone jej publikacje – czy to drobniejsze przyczynkowe artykuły, czy większe studia biograficzne – opisujące samą Fanny lub zgłębiające jej relacje z Feliksem, rodziną albo przyjaciółmi. Jej życie stało się nawet inspiracją dla powieściopisarzy.

Krok po kroku poświęcona Hensel literatura – wraz z edycjami jej kompozycji, korespondencji, dzienników i innych źródeł z epoki – rozrosła się na tyle, że ewidentna stała się potrzeba jej uporządkowania.

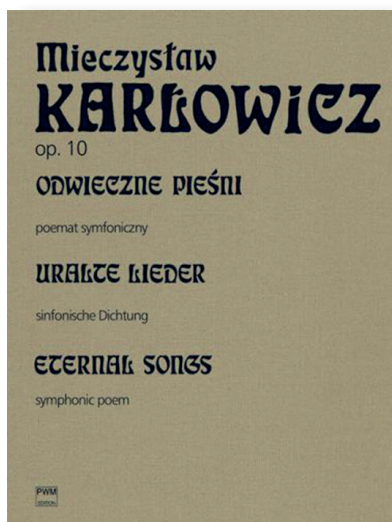
Fanny Hensel: A Research and Information Guide Lairy K.T. Stokes jest owocem tej właśnie potrzeby. Logicznie i wygodnie dla odbiorcy ułożony przewodnik to znakomicie przygotowany wykaz bibliograficzny, lecz i sam w sobie stanowi w zasadzie następne studium poświęcone Fanny Hensel – dzięki opisom i komentarzom Stokes, która ze znanstwem prowadzi czytelnika przez pasjonujący ją (a jej sugestywna pasja wręcz się udziela!) temat.

Kolejne części przewodnika – po dorobku Hensel i po dedykowanych jej opracowaniach – obejmują, poza zarysującym genezę powstania tej książki wstępem, m.in. *Biographies* [Biografie], z podrozdziałami szeregującymi publikacje na temat życia samej Fanny, ale też mówiące o niej i rodzinie Mendelssohnów, o niej i Feliksie Mendelssohnie-Bartholdym, ogólnie o całej rodzinie, przyjaciółach, nadto o Fanny jako pianistce, wreszcie zaś – ujęcia beletrystyczne; *Conversations within Hensel Scholarship* [Dyskusje w ramach badań naukowych nad Fanny Hensel], czyli głosy w debacie podjętej czy to na łamach prasy, czy w zbiorowych publikacjach książkowych; *Sources, Documentary Studies, and Catalogs* [Źródła, badania źródłowe i katalogi] z wyszczególnieniem – także tematycznych – katalogów:

dział Hensel (w rękopisach drukach i faksymiliach), badań odnoszących się ściśle do źródeł i archiwów, dedykowanych artystce wystaw. W części *Letters, Documents, and Memoirs* [Listy, dokumenty i wspomnienia] odrębnie potraktowano korespondencję, dokumenty pamiętnikarskie z epoki oraz teksty retrospektywne; w *Studies of Works and Genres* [Studia nad utworami i gatunkami] oddzielono generalne refleksje nad dorobkiem Hensel od literatury dotyczącej jej dzieł chóralnych, pieśni na głos solo lub duet, muzyki fortepianowej, kameralnej i pozostałych gatunków; w *Compositional Influences* [Wpływy innych kompozytorów] autorka skupia się naturalnie na relacjach między Fanny i Feliksem Mendelssohnami, lecz znajdziemy tu także odwołania do śladów odcisniętych na jej twórczości przez muzykę Bacha i Beethovena. Rozdział *Cultural Studies* [Badania kulturoznawcze] kataloguje badania nad kulturą salonów, studiami religioznawczymi, feministycznymi i *gender studies*.

Imponujący, rzetelny i przejrzyste posegregowany zbiór ukoronowany jest indeksami dzieł Hensel, autorów zgromadzonych w niniejszym przewodniku publikacji oraz indeksem generalnym.

Bez żadnych wątpliwości stwierdzamy, że ocena pracy Laury K.T. Stokes może być tylko jedna: to publikacja konieczna i nieodzowna, by nadać bieg jakimkolwiek dalszym badaniom nad Fanny Hensel – i co tu kryć: chciałoby się, aby również inni kompozytorzy i kompozytorki doczekali się podobnych opracowań.

LUCA LÉVI SALA

Mieczysław Karłowicz
Dzieła / Werke / Works

Źródłowo-krytyczne wydanie dzieł Mieczysława Karłowicza w 12 tomach.

Komitet redakcyjny: Henryk Paweł Anders, Łukasz Borowicz, Elżbieta Dziębowska, Wojciech Kilar, Bohdan Pociąg, Leszek Polony, Jerzy Salwarowski, Andrzej Spóz, red. edycji: Leszek Polony, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków, 1993–2016.

Oprawa twarda, t. I–XII.

Przybliżona cena: 30–130 PLN / tom.

Mieczysław Karłowicz (1876–1909) należy bez wątpienia do najbardziej charakterystycznych i głównych postaci polskiego *fin de siècle'u* muzycznego. Poświęcona mu literatura naukowa w języku polskim jest wyjątkowo obszerna, niemniej w ciągu ostatnich dwudziestu lat twórczość kompozytora zyskała również uznanie środowiska międzynarodowego, a studia i badania na jej temat przekroczyły granice polskiej muzykologii¹. Poza dziełami literackimi ściśle

1 Najnowszą zaktualizowaną bibliografię można znaleźć w: Luca Lévi Sala, *Mieczysław Karłowicz*, w: *Oxford Bibliographies Online*, red. Bruce Gustafson, Oksford–Nowy Jork, Oxford University Press, 2018, <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199757824/obo-9780199757824-0232.xml?rskey=Hng6js&result=1&q=karlowicz#firstMatch> [dostęp 27.11.2019].